

ПРИКАЗИ КЊИГА И ЧАСОПИСА

ДОБРА И КОРИСНА СТУДИЈА О ПАРТИЗАНСКОМ РАТУ

Књига „Рат против рата“ пуковника Фрање Туђмана у издању „Зора“ Загреб, 1957 године, претставља једно од најзначајнијих дјела у нашој литератури на тему о партизанском рату.

Немам претензија да дам свеобухватну оцјену вриједности поменутог дјела, јер то захтијева дужа и темељитија изучавања, већ ћу се задржати само на неким ставовима и погледима који су, по мом мишљењу, најбитнији и најкарактеристичнији за правилно схватање намјера писца и оцјену његовог труда и доприноса који је дао за изучавање партизанског рата, као облика и форме оружане ослободилачке и револуционарне борбе, посебно искуства НОР-а народа Југославије.

Одмах у почетку треба констатовати да је циљ који је пред себе поставио Туђман да „дâ опћи пресјек појаве, развоја и гледања на партизански рат“, као и да дјело послужи „хисторијском истраживању генезе партизанског ратовања“ и одређивању „мјеста партизанског ратовања у новијој историји“ с мање или више успјеха остварен.

Метод и начин како је писац приступио анализи и обради одређених друштвено-политичких увјета и околности битних за правилно схватање појаве и настанка партизанског ратовања, показују досљедност његовог марксистичког погледа у прилажењу и уопћавању историјских чињеница и појава које су карактеристичне за отпочињање, вођење и завршетак једног национално-ослободилачког и револуционарног рата.

Писац је врло систематично и документовано обрадио, сакупио и изнио богату историјску грађу о партизанском ратовању у далекој и блиској прошлости.

Анализирајући појаву партизанске борбе и тактике Туђман се успјешно окупио на разне империјалистичке (међу којима се истичу њемачке) теорије да партизански рат воде само „културно слабије развијени народи“, да је могућ у економски „заосталим“ земљама и областима, или пак да је резултат савремене „идеолошке“ подјеле свијета и оруђе спровођења „комунистичких“ револуција. Пажљиво проучени материјали непобитно доказују да су партизански рат и партизанско ратовање постојали и развијали се једновремено као и сваки рат уопће и да је слабији често прибјегавао одређеним формама партизанског ратовања које су се развијале кроз историју, овисно од опћих друштвених услова, као што су се развијале форме

ратовања уопће, овисно од развитка производних средстава и друштвено-политичких снага које су водиле поједине ратове.

Централно мјесто у приказу развоја партизанског ратовања заузима Ослободилачки и револуционарни рат народа Југославије. Говорећи о условима за вођење нашег НОР-а писац правилно тврди да за... „осигурање побједи у партизанском рату национално-ослободилачки и револуционарни покрет треба да тежи повезивању и ослањању на оне напредне и демократске снаге у свијету које му могу пружити моралну, евентуално и материјалну помоћ, али треба да се ослања на своје снаге и заснива прије свега на рјешавању унутрашњих, властитих националних проблема и интереса. У том погледу искуство управо многих ослободилачких и револуционарних покрета служи доказом, да је једино оно, што је у стварном интересу националног и друштвеног развоја, уједно у интересу међународних демократских и слободољубивих снага, односно интернационализма у најинтегралнијем смислу. И обрнуто, све оно што не потпомаже, не потстиче унутрашњи национални и друштвени напредак једне нације, није и не може да буде на линији демократије и друштвено-политичког развитка у интернационалним размјерима, ни равноправних независних односа ослободилачких револуционарних покрета и националних држава (стр. 716)“.

Тиме се довољно јасно истиче да се партизански ратови **морају** одвијати под непосредним утјецајем и руководством прогресивних **демократских и револуционарних снага** у националном и интернационалним оквирима. Јер, само такви могу имати своју побједоносну перспективу и завршетак. Овисно од зрелости, способности и вјештине одређених субјективних револуционарних и друштвено прогресивних снага, као и код одређених објективних услова (борба народа против агресије, националног поробљавања и окупације на широком међународном фронту) у којима се рат води овисит ће успјех. Свакако да притом специфичности сваке нације морају бити уочене, оне се не смију стављати под јединствен критериј и сводити под један образац. Посебно је важно указати на она мјеста у књизи гдје се дају анализе политичких и војних узрока неуспјеха појединих партизанских покрета у Другом свјетском рату, као на примјер у Француској и Италији. Писац је у праву кад констатира да је на развој покрета у Француској негативно утјецало традиционална француска политичка распарчаност и непостојање такве политичке снаге која би уживала потребно повјерење народа.

У књизи „Рат против рата“ партизанско искуство наших народа у НОР-у уопћено је као **наш** квалитет у условима вођења ослободилачког и револуционарног рата народа у савременим условима. У процјени објективних и субјективних услова у нашој земљи аутор правилно полази од слиједећег:

слома старе Југославије, као логичке посљедице опћег друштвено-политичког стања у монархистичкој и капиталистичкој Југославији;

окупацје земље;
квислиншког режима у Србији, Хрватској и Словенији;
свирепог терора фашистичких окупатора и домаћих издајника;
супротности у редовима НОР-а;
постојања опћег антифашистичког фронта слободољубивих
народа; постојања велике социјалистичке земље СССР-а.

Као субјективне снаге писац је посебно истакао улогу и мјесто Комунистичке партије Југославије, слободољубиве демократске традиције и антифашистичко расположење народа Југославије и личност друга Тита као револуционарног народног вође.

Туђманова оцјена теоретских погледа на наш НОР друга Кведера („Територијални рат“) и друга Дапчевића („Комбиновани рат“) заслужују посебну пажњу.

У вези с теоретским третирањем партизанског рата уопће и посебно нашег НОР-а, треба указати на правилност Туђманових ставова, да закључке треба изводити на основу комплексне студије свих политичких и војних проблема рата у цјелини, а не само одвојених елемената или, пак, на основу уопћавања искустава из појединих крајева или јединица.

О партизанском рату и његовом искуству у свјетлу појаве нових оружја за масовно уништавање и разарање — атомских оружја, аутор полази од познате тезе да стратегију и тактику ратова не одређује ум и воља, као ни генијалност, великих војсковођа, већ оне произилазе из дијалектичког прожимања односа човјека, народа према рату и степену развитка производних снага и достигнућа ратне технике. Његово пледирање за партизанску форму вођења рата чини га увјек досљедним. Писац нескривеном јасноћом даје до знања „да је вођење партизанског рата могуће и надаље не само као резултат оружаног отпора народа окупираних земаља, него и као резултат пријелаза мањих и слабијих армија на стратегију и тактику партизанског ратовања у случају кад оне нису у стању да се отворено супротставе и сачувају за даљње вођење рата против надмоћнијих снага освајача“ (стр. 754).

У својој хипотези о партизанском рату у новим условима Туђман је непоколебљив. Она се као јасна нит свуда провлачи и истиче „да ће и у будућности као и досада постојати увјети, да се слабије наоружани и скромније опремљени народи супротставе бројно и технички јачим агресорским и окупаторским снагама методом партизанског рата“ (стр. 765). Гледано са становишта малих и слабо развијених земаља и армија у техничком погледу оваква је форма рата прихватљива и некад једино могућна. Комбинација свих форми и метода борби у једном евентуалном атомском рату тражи неизбјежан компромис, то ће понекад бити и **основни** предуслов за побједу у рату, па у свјетлу таквих погледа треба разматрати и посматрати вриједност партизанских форми и начина за вођење рата.

У поглављима (Партизански рат у култури и у свјетлу филозофско-етичких теорија о рату и Партизански рат и међународно право) писац је пошао од тврдње да је партизански рат као друштвено историјски нужан феномен не само оправдан, већ у датим условима и неизбежан, да се јавља као оруђе и посљедица прогресивног кретања на линији вјечите тежње човјека, националних заједница и људског друштва уопће ка слободи, ради уништења освајачких ратова и поробљавања било какве врсте.

Ако би се могло дати неке замјерке писцу онда је то у првом реду велики број цитата, који понекад оптерећују суштину самих мисли, оцјена и анализа. Поједини дјелови и поглавља су сувише обимни па су понека важна питања остала недовољно истакнута. Писац би паметније учинио да је овако обимну материју дао у неколико књига, јер и сама тематика му то омогућава.

На крају за велики труд и залагање, те богато сређену документацију и темељиту обраду теорије партизанског рата кроз историју и његовог значаја за будућност, аутору „Рат против рата“ треба одати пуно признање. Макар да књига има неке своје недостатке, који су били неизбежни, због обимности захваћене материје, они не умањују њену вриједност. Напротив она претставља значајан допринос за изучавање партизанског рата у новијој историји и његовог искуства за евентуалне будуће ратове.

Генерал-мајор Раде Булат
